

LITERATURA

L'impacte d'una obra polèmica, 'Sang nova'

Marian Vayreda va provocar una gran controvèrsia en la premsa amb la seva primera novel·la, *Sang nova*, que ara reedita la Diputació de Girona en una edició de Margarida Casacuberta.

Per **Lluís Bonada**

Publicat el 17 de juliol de 2017

Núm. 1727

Sang nova, “com a novel·la, tal volta té alguns defectes —no es crea un novel·lista en quatre dies— entre els quals podríem indicar el que l'autor parla massa en lloc dels personatges; mes, què significa aquesta petitesa al costat de la hermosura de la forma, de la varietat dels tipus, d'aquella força de descripció tan variada i tan justa que fan de *Sang nova* un dels llibres més encertats i més fruits de la moderna literatura catalana!”.

El fragment correspon a l'article necrològic que **Artur Vinardell Roig** (la Bisbal d'Empordà, 1852-Girona, 1937) va dedicar a l'autor de l'obra, **Marian Vayreda** (Olot, 1853-1903), a la revista que dirigia a l'exili, *Catalunya-París*, portaveu del Centre Català de París, el març del 1903, tres anys després de l'aparició de la novel·la, i quan el periodista republicà desconeixia que l'any posterior es publicaria, pòstumament, la gran novel·la-novel·la de l'autor —ara sí, sense discussió— *La punyalada*.

Sang nova va provocar una gran controvèrsia a la premsa, recorda la filòloga **Margarida Casacuberta** en la introducció a la nova edició de la novel·la, publicada per la Diputació de Girona. Se'n va ocupar tota la premsa, de la diària de Barcelona a la setmanal o mensual de tot el país. Els mitjans crítics més durs, com el *Diario de Barcelona* o *La Vanguardia*, van parlar de confusió entre literatura i ideologia, de fracàs literari, de novel·la inexistent.

Molts, però, van defensar-la aferrissadament. El periòdic catalanista *Lo Geronés*, que admirava Vayreda com a “escriptor, artista i patriota”, va escriure: “Conservant los caràcters essencials de composició literària, amb argument, amb interès, amb escenari si així pot dir-se, suficients pera delectar i atraure i sostenir la atenció del lector; no es proposa tant delectar-lo i entretenir-lo com impressionar fonament son cor, fer-lo pensar, moure ses energies i conquerir-lo en una paraula per a un ideal social i polític, objectiu cabdal de la novel·la. I

aquest ideal es la glorificació de la nostra terra, la restauració de la pàtria, la rehabilitació completa dels catalans y de Catalunya”.

I d'altres, com *La Veu de Montserrat*, de Vic, afí al catalanisme catòlic de l'escriptor, reconeixien que no es podia parlar de novel·la, però sí d'un llibre de filosofia, social i patriòtic, un llibre de personificació d'idees.

El crític hi invocava l'opinió personal que l'autor li havia manifestat mentre l'escrivia: “Hi poso empeny en que el meu llibre sigui el menys novel·la possible”. Volia dir, fet i fet: que no hi hagi gens de ficció, que tot sigui reflex de la situació actual que viu la muntanya catalana.

I aquesta era una situació de crisi, com diu **Margarida Casacuberta**, davant la qual l'autor proposa una síntesi entre progrés i tradició, cosmopolitisme i localisme, cultura i natura, esperit i progrés, però sense renunciar mai als valors tradicionals cristians. Així, el protagonista, que comença defensant el racionalisme revolucionari, es desentendrà de la revolució perquè és, per sobre de tot, clerofòbica.

Però, indica **Casacuberta**, les crítiques i objeccions van tenir un efecte positiu sobre **Vayreda**. Les dels crítics i també les dels amics. **Ruyra** li va aconsellar per carta que es desempallegués dels constrenyiments extraliteraris, tant polítics com religiosos, i el resultat va ser *La punyalada*, amb la qual va trobar, diu la filòloga, la seva veu pròpia, el seu estil. Però potser, caldria precisar, ja l'havia trobat anteriorment, en gran part, amb els seus magnífics relats, valoritzats pel pas del temps.

Més enllà de la ideologia de l'autor, de la tesi del llibre, *Sang nova* es pot llegir ara com un valuós document històric, com una invitació a entendre la societat rural catalana de tombant de segle, perquè reflecteix la tensió que hi havia entre racionalisme i societat cristiana, i on, des del catolicisme, llavors integrista i intolerant, qualsevol forma de modernitat es temia revolucionària: el capellà de la novel·la fins i tot s'oposa a la vocació d'enginyer del seu nebot, com havia fet **Ferran VII**, cal recordar, quan va poder exercir de rei absolutista!